ПІВНІЧНА АМЕРИКА 17.01.2024 | Томас Гревен

Все заради перемоги

В рік виборів Трамп поводиться прагматично. Але так він просто хоче приховати свої цілі – загроза демократії в США реальна.

Доленосний 2024-й – рік виборів, коли американська демократія має проявити себе – настав. Президент Джо Байден починає свою передвиборчу кампанію з промов до річниці штурму Капітолія, де наголошує на загрозі, яку його попередник Дональд Трамп становить для демократичних інститутів. Трамп лідирує не тільки в праймеріз республіканців, а і в багатьох опитуваннях на тему президентських виборів у листопаді. І це незважаючи на його причетність до штурму Капітолія, яка зараз розглядається в суді. Чи, можливо, Трамп такий популярний саме тому, що закликав розлючений натовп «битись як чорти», щоб утримати його на посаді?

Метью Шмітц із журналу *American Conservative* з цим не згоден. Він вважає Трампа «непередбачуваним, але прагматично-поміркованим», а його популярність пояснює тим, що він «не борець за ідеологію, а гнучкий підприємець, схильний до переговорів і компромісів». Докази: лише 27 відсотків американців, каже він, вважають Трампа «занадто консервативним». Звичайно, навряд чи хтось із численних авторів, що пишуть про захоплення Трампом, вважає його ідеологом, який уперто слідує принципам певної філософської школи. Але чи справді все це лише питання стилю? Чи риторичний брязкіт популіста, який хоче мобілізувати електорат, щоб потім, прийшовши до влади, звернути в бік поміркованості?

Ні, прагматизм – не синонім поміркованості, а непередбачуваність посадової особи – фундаментальна проблема. Шмітц наводить приклади популярної помірковано-консервативної політики першого терміну Трампа, яка іноді навіть суперечила республіканській доктрині: в зовнішній політиці він запобігав розгортанню військових операцій, і втомлене війною американське населення сприймало це позитивно. В торговельній політиці він підвищив тарифи всупереч священній для обох партій догмі вільної

торгівлі, щоб захистити вітчизняну промисловість від китайської (і європейської) конкуренції. Безперечно, ці приклади варто взяти до уваги. Те саме стосується і справді поміркованих поглядів Трампа на питання охорони здоров'я та соціальної політики, хоча він загалом не зміг протистояти республіканській доктрині.

Багато американців вважають, що країна рухається не в тому напрямку

Втім, Джо Байден зараз також веде доволі помірковану політику. Звичайно, Демократична партія стала дещо прогресивнішою після неоліберальних років Клінтона та Обами під впливом популярності Берні Сандерса та демократичних соціалістів. Але лише ситуація з більшістю в Конгресі змушує Байдена керувати на основі двопартійних компромісів. Та якщо політики з обох сторін настільки прагматично-помірковані, чим пояснити надзвичайну соціальну і політичну поляризацію в США? Як виникає дедалі більш непримиренна ненависть серед частини американського населення? І звідки береться величезна і зростаюча готовність удаватися навіть до насильства для досягнення політичних цілей?

Та поки що загроза для американської демократії випливає насамперед не з конкретної політики правлячої партії. Навіть попри те, що під час першого терміну Трампа вистачало радикальних заходів (заборона на в'їзд мусульманам, розділення сімей шукачів притулку на кордоні), і невідомо, що виробляла б друга, краще підготовлена адміністрація Трампа, якби вже не було «дорослих», які би стримували президента.

Насправді міжпартійні компроміси цілком досяжні. Якщо вірити опитуванням, вони в принципі можливі навіть у суперечливих соціальних і моральних питаннях, таких, як право на аборт. Однак багато американців вважають, що країна рухається не в тому напрямку й що демократія в серйозній небезпеці. Йдеться про подвійний поділ: переважно виборці-республіканці, серед яких зокрема прихильники Трампа й руху MAGA, мають екзистенційні проблеми. Багато хто ставить під сумнів легітимність президентства Байдена і вважає, що в Трампа вкрали перемогу на виборах.

Дедалі більше республіканців ставлять під сумнів навіть легітимність демократів взагалі та вважають їх екзистенційною загрозою для

політичної культури США. Саме тому вони більше, ніж виборці демократів, готові до радикальних дій: якщо не до політичного насильства, то до систематичного утисків виборців з числа меншин та інфільтрації виборчих органів трампістами. Для багатьох очевидно, що США нині в стані «холодної громадянської війни» проти прогресивно-космополітичного ворога, здатного знищити країну та її цінності. Головне: демократія, імовірно, стала розкішшю, яку перед лицем цієї фундаментальної загрози більше не можна собі дозволити.

Ніхто не знає, як далеко ці екстремісти готові зайти в боротьбі проти федерального уряду

Ніхто не знає, як далеко ці екстремісти готові зайти в боротьбі проти федерального уряду, яким, згідно з їхньою колективною ілюзією, керує «глибинна держава» – або, як варіант, елітарний «уряд єдності» «вашингтонських інсайдерів» з обох партій, – яка нібито хоче знищити країну. З моменту свого приходу в політику Трамп займався демонізацією політичних опонентів і дегуманізацією політичних дебатів. Його культурна війна і сексистські висловлювання можуть бути віддушиною для деяких чоловіків, які відчувають загрозу для свого статусу. Цим самим можна пояснити його популярність серед афроамериканців і латиноамериканців, що, втім, аж ніяк не свідчить про відсутність у нього расистських поглядів.

Трамп від самого початку позиціонував себе як «рятівник» від демографічної загрози «суспільства більшості-меншості», тобто суспільства, в якому сума меншин перевищує білу більшість. Стратеги Роджер Сміт і Стів Беннон бачили, що в партії не було очевидного лідера для популістського руху «Чаювання», який кинув виклик політичній еліті включно з республіканцями. Трамп став ним, викривши в популістській манері відсутність реакції держави та еліт на непопулярну вільну торгівлю, на суперечливу роль США як глобальної держави, на дедалі менш прийнятну міграцію. Сьогодні Байден грає йому на користь, коли вкотре в обхід Конгресу організовує військову допомогу Україні та Ізраїлю.

Дуже важливий фактор популярності Трампа – його підтримка державних соціальних програм, таких як *Medicare* і *Social Security*, слушно зазначає Шмітц. Така позиція суперечить панівному вульгарно-лібертаріанському приватизаційному підходу республіканського істеблішменту. Але не все так просто: державна

підтримка повинна бути лише для тих, хто на неї заслуговує. А з огляду на демографічні тенденції дедалі більше республіканців зважають на групові ідентичності: «справжні американці» – це тільки білі люди, для декого навіть тільки білі християни.

Республіканці, як партія білих християн, бачать себе останнім бастіоном проти світського суспільства, де домінують меншини. Те, що лише 27 відсотків американців вважають Трампа «занадто консервативним», також показує, що значна частина MAGA хоче від нього ще більшої радикальності. Але Трамп не зможе перемогти на виборах, маючи тільки MAGA, християнських націоналістів та ультраправих білих супрематистів. Звідси й прагматизм.

Республіканці, як партія білих християн, бачать себе останнім бастіоном проти світського суспільства, де домінують меншини

Наприклад, Трамп застосовує тактику в суперечках про держбюджет, які можуть скоро призвести до чергового закриття уряду. Він просуває повну відмову від компромісу з демократами, оскільки хаос, викликаний неспроможністю уряду керувати, може завадити юридичній переоцінці його ролі в штурмі Капітолія і спроби залишитися на посаді, попри поразку. Але насправді Трамп не має серйозних проблем зі зростанням державного боргу. Його тактична поведінка випливає з суто транзакційних відносин з різними групами виборців і крилами Республіканської партії. Йдеться про особисту владу, електоральні перспективи. Саме тому він також «прагматичний» у питанні абортів: він уже думає про виборчу кампанію проти Джо Байдена і знає, що американський народ не підтримає вкрай обмежувальні пропозиції його передвиборчих конкурентів.

Байден сподівається подолати мотиваційний розрив між прихильниками двох основних партій, поставивши загрозу американській демократії та свободі громадян, що її несе егоїстичний і непередбачуваний Трамп, у центр своєї передвиборчої кампанії (поруч з досягненнями своєї інвестиційної та інфраструктурної політики). Але поки що ця стратегія не спрацьовує, що підкреслює, зокрема, Роберт Каган у своєму гнівному попередженні про наближення диктатури Трампа.

Це також підкреслює тактичну спрямованість коментаря Метью

Шмітца: незважаючи на структурні переваги республіканців у виборчій системі США, які дозволяють їм вигравати вибори всупереч більшості виборців, Трампові для перемоги потрібна широка коаліція. Як і в 2016 (і в 2020) році, чимало виборців муситимуть відкласти вбік свої сумніви щодо характеру Трампа, його моральної та інтелектуальної придатності для президентства і ухвалити рішення на його користь, виходячи зі своїх інтересів, таких як низькі податки або менше регулювання. Заклики Байдена до захисту демократії від мстивого, антиконституційного потенційного автократа різко контрастують із цим виборчим прагматизмом. Тож загрозу необхідно применшити й придушити, що Шмітц і допомагає зробити своїм коментарем.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Томас Гревен

Д-р Томас Гревен – приватний викладач політології в Інституті Кеннеді Вільного університету Берліна, а також позаштатний автор і політичний консультант.